

Alina

Bronsky

Romanas

Totoriš

kos

virtu

vės

aštru

mai

Vertė
Vytenė Saunoriūtė

Alina Bronsky
Totoriškos virtuvės aštrumai

Iš vokiečių kalbos vertė
Vytenė Saunoriūtė

aukso žuvis

Vilnius, 2021

Versta iš:
Alina Bronsky
*Die schärfsten Gerichte
der tatarischen Küche:*
Kiepenheuer & Witsch,
2016

Knygos leidimas finansuotas
pagal ES programą „Kūrybiška Europa“

Kūrybiška
Europa

Knygos vertimą parėmė

Vertėja *Vytėnė Saunoriūtė*
Redaktorė *Dalia Lepėškienė*
Korektorė *Monika Grigūnienė*
Viršelio iliustracijos autorė *Vaiva Franciakaitė*
Dizainerė *Miglė Vasiliauskaitė*
Projekto vykdytojos: *Sigita Pūkienė, Inga Migūnaitė-Kmitienė, Jūratė Mackevičiūtė*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno
Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose ar
archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti,
viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose
terminaluose tų įstaigų patalpose.

- © 2010, 2012 by Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH & Co. KG
- © Vytėnė Saunoriūtė, vertimas iš vokiečių kalbos, 2021
- © Vaiva Franciakaitė, viršelio iliustracija, 2021
- © Miglė Vasiliauskaitė, dizainas, 2021
- © Leidykla „Aukso žuvis“, 2021

ISBN 978-609-8120-66-0

Stephanui

Totorių kalboje, kaip ir kiekvienoje kitoje, pasitaiko gan grubokų posakių. Keiksmožodžiai padeda atpažinti situacijas ir jas suvaldyti. Toliau išvardinti pavyzdžiai skirti ne asmeninei raiškai, bet detalesniam situacijos supratimui.

Iš skyriaus „Barniai ir keiksmiai“, Totorių kalba – žodis po žodžio, leidykla *Reise Know-How*

Virbalas

Kai duktė Sulfija man pasakė, kad laukiasi, bet nežino, nuo ko, aš sutelkiau visą dėmesį į laikyseną. Įtempiau nugarą kaip stygą ir oriai sunėrusi rankas nuleidau ant kelių.

Sulfija sėdėjo ant taburetės virtuvėje. Pečiai negražiai pakelti, akys paraudusios, nes ji plaštakos nugarėle vis trina veidą, trukdydama ašaroms laisvai tekėti. Ir tai nepaisydama to, kad aš ją nuo mažens mokinau, kaip reikia verkti, neatrodant bjauriai, ir kaip šypsotis, per daug nieko nežadant.

Bet Sulfija niekam nepasirodė gabi, ji net, pasakysiu, yra gan žioplą. Nors ji ir mano dukra, o tiksliau – vienintelis mano vaikas. Kai aš žiūrėjau, kaip ji varvančia nosim, susikūprinusi lyg kokia banguotoji papūgėlė tupi ant taburetės, mane apėmė prieštaringi jausmai. Labiausiai norėjau jai surikti: „Ištiesk nugarą! Nešniurkščiok! Ko taip kvailai spoksai! Pasistenk bent kartą gyvenime nežvairuoti!“

Bet buvo jos gaila, visgi ji mano duktė. Jokios kitos neturiu, sūnaus irgi nesusilaukiau, nes manojų kūno ertmė jau daugelį metų bergždžia ir nevaisinga tarytum dykumos smėlynai. Ir štai šioji dukra, kurios susilaukiau, yra tarsi subjaurotas mano pačios atvaizdas, ji niekaip nesiderina prie manęs. Visų pirma, ji žemaūgė, vos tesiekia man pečius, be to, mažutėmis akimis ir kreiva burna. Deja, figūros irgi nekokios, o kad yra žioplą višta, minėjau jau anksčiau. Sulfijai neseniai sukako septyniolika, todėl

nepuoselėju didelių vilčių, kad su amžiumi ji taps protingesnė.

Mano vienintelė viltis, už kurios kabinausi, buvo ta, kad dukters kvailas naivumas taip sužavės kokį nors vyrą, jog jis šleivas jos kojas pastebės tik per civilinės santuokos ceremoniją.

Lig šiol mano viltys buvo bergždžios. Nors Sulfija mūsų kieme ir turėjo dvi drauges, su kuriomis bendravo, tačiau su berniukais paskutinį sykį turbūt šnekėjo prieš dešimt metų, kai pradėjo lankyti mokyklą. Ir paskui vieną dieną aš kečiau žuvį aliejuje (tai buvo 1978 metais, būtent tada, kai mūsų mieste iš didelės tyrimų laboratorijos tarp žmonių pateko juodligės sukėlėjas), o Sulfija tik užsispaudė burną ir keturis kartus nusivėmė tualete.

Tai pastebėjo net ta ragana Klavdija, kuriai priklausė vienas kambarys mūsų komunalinio tipo bute. Klavdija dirbo gimdymo namuose akušere, bent jau taip tvirtino pati, bet niekada tuo netikėjau. Aš manau, ji greičiausiai ten dirba valytoja. Taigi mes gyvenome sename gražiame pastate, pačiame miesto centre, pasidalinę butą: du kambariai priklausė mūsų šeimai, vienas – Klavdijai, o vonios kambariu ir virtuve naudojomės bendrai.

Ir kai Sulfija, sėdėdama priešais ant taburetės virtuvėje, mano nuodugnai išklausinėta staiga prisipažino, jog jos netikėtas nėštumas greičiausiai yra nuo vyro, kuris ją naktį aplankęs sapne, aš iškart patikėjau. Juk gyvas vyras prie jos nė nesiliestų, nebent būtų koks silpnaregis ar nenormalus. Gatvės mirgėte mirga nuo gražių mergaičių, švysčiojančių trumpais sijonukais.

Aš įsmeigiau į Sulfiją susirūpinusį žvilgsnį, bet ji ramiai apžiūrinėjo savo smulkias pėdas. Žinojau, kad tokių atvejų pasi- taiko. Vienai nekaltai mergelei pasivaideno, o paskui po devynių mėnesių ji pagimdė kūdikį. Aš žinau ir dar kompleksiškesnį atvejį, mat tai nutiko mano pusseserei Rafaelai – savo vienatinę dukterį ji rado milžiniškos egzotinės kambarinės gėlės žiede, kurios sėklų parsivežė iš pietinių kraštų. Aš kuo puikiausiai prisimenu, kokia sutrikusi ji tuomet atrodė.

Taigi žiūrėjau dabar į savo dukterį ir svarsčiau, ką gero galėčiau nuveikti jos labui ir savo vardui. O minčių man netrūko.

Pirmiausia nuėjau į vaistinę ir nupirkau garstyčių miltelių, paskui iki spindėjimo iššveičiau vonią ir prileidau labai karšto vandens. Man pasisėkė, karštas vanduo laisvai liejosi iš čiaupo, nors pastarosiomis savaitėmis dažniau būdavo atjungtas.

Paskui iškračiau miltelius į vonią ir išmaišiau su nulūžusiu sniego kastuvo kotu. Praeitą žiemą radau jį gatvėje ir pasiėmiau, nes atrodė sveikas ir tvirtas – ir štai, prašom, kaip sykis pasitaikė puiki proga juo tinkamai pasinaudoti.

Aš maišiau, o Sulfija stovėjo šalia manęs, viską sekė akimis ir virpėjo.

– Renkis, – pasakiau jai.

Ji paskubom nusivilko suknelę, nusismaukė savo baltas kelnaites ir žvilgterėjo į mane. Jai viską reikia šimtus kartų aiškinti ir kartoti.

– Lipk vidun! – įsakiau.

Prisilaikydama už manęs Sulfija atsargiai įkėlė savo vieną šleivą, tamsiai rudą koją. Panardinusi nykštį į vandenį sudejavo, kad per karšta.

– Pragare bus dar karščiau, – kantriai raminau ją.

Ji įdėmiai į mane pažiūrėjo ir mėgino įmerkti visą pėdą, bet krūptelėjusi staigiai ištraukė. Ir čia pamažu ėmė sekti mano kantrybė. Vanduo turi būti karštas, o ne drungnas, paaiškinau jai. Ji pažiūrėjo į mane kaip pašautas žvėris, o paskui tėsėsi į vonią, net purslai ištiško.

– Ei, gal tau galvoj negerai! – surikau aš ir vėl atsukau *labai karštą* vandenį, kad vonia iš naujo prisipildytų.

Kol aš su paklode valiau nuo plytelių ištiškusias vandens balutes, vonioje visai inkštė ir virkavo Sulfija. Skundėsi, kad jai per karšta, kad ji greičiausiai persišutins ir numirs.

– Niekas nuo to dar nenumirė, – atkirtau jai, nors ir žinojau, kad kalbu netiesą.

Aimanoms nutilus, priėjau arčiau pažiūrėti: Sulfija nejudėdama gulėjo vonioje – užmerkusi akis ir pravėrusi burną. Aš iškėliau ją ir apliejau šaltu dušo vandeniu. Geriau nėščia dukra nei mirusi, spėjau pagalvoti, tuo tarpu Sulfija atsigavo. Jos oda žėrėjo skaisčiai raudonai, ir ji tuoj vėl ėmė dejuoti.

Aš nutempiau Sulfiją į mūsų kambarį pro akis smalsiai išsproginusią Klavdiją. Paskui paguldžiau dukrą į lovą ir atnešiau išgerti bruknių arbatos. Sulfija iškart nugrimzdo į miegus. Ji išmiegojo dvidešimt dvi valandas, besivartydama ir kartkartėm per miegus suvaitodama. Aš patikrinau paklodę. Toji liko balta.

Tada nuėjau į turgų ir nusipirkau iš savo kraštiečių didelį maišą laurų lapų. Paruošusi laurų lapų nuoviro, nunešiau Sulfijai jo išgerti. Nuo kūno po ilgų maudynių su garstyčiomis pradėjo luptis oda, bet daugiau nieko neįvyko. Sulfija pamažu gurkšnojo nuovirą kaip gera, klusni duktė, bet iki tualetu nubėgti nebespėjo – lydima smalsaus Klavdijos žvilgsnio išsivėmė tiesiai į kriauklę. Aš manau, jos žarnynas buvo visiškai tuščias, todėl jokios medžiagos niekaip ir neveikė.

Po truputį man ėmė darytis neramu: nenorėjau savo dukters siųsti pas gydytoją, tiesiog siekiau išvengti tuščių tauškalų ir paskalų Sulfijos profesinėje mokykloje, kurioje ji nuo šių metų mokinosi medicinos sesele. Aš norėjau mūsų Sulfiją apsaugoti nuo neigiamų pasekmių: jos ir taip per daug niekas nemėgo. Be to, žinojau, kad lignoninėse jaunos, kvailos mergaitės, patekusios į tokią padėtį, traktuojamos kaip mėsos gabalai. Aš nenorėjau, kad Sulfija tai patirtų.

Niekuomet nebūčiau patikėjusi, kad dangus man atsiųs pagalbą ne ką kitą, o būtent Klavdiją, tą kvailą pasipūtusią vištą. Kaimynė Klavdija, kurį laiką stebėjusi mano kartotinius bandymus susidoroti su šia bėda, galiausiai pati ėmėsi iniciatyvos.

Mūsų bendroje virtuvėje, suėmusi mane už alkūnės, ji man pakuždėjo, jog ne vienai yra padėjusi. Ji puikiausiai žinanti, kaip tai padaryti.

Įdėmiai ją išklausiusi linktelėjau galva, nes neturėjau kito pasirinkimo. Kitą dieną mes drauge nuėjome į Klavdijos kambarį ir į jo vidurį perstūmėme platų stalą. Paskui Klavdija stalą apklojo nuplaunama klijuote, išmarginta neužmirštuolėmis ir rugiagėlėmis, o aš atsivedžiau Sulfiją, kurios žvairuojančiose akyse atsispindėjo paniška baimė.

Tada paaiškinau Sulfijai, jog problemos duotos tam, kad jas išspręstum. Problemos pačios niekada neišsisprendžia. Jos tik atsiranda savaime. Sulfija virpėjo šalia manęs, paskui paklusniai užsiropštė ant stalo.

Klavdija pasakė, kad ji negalinti šitaip dirbti. Jei Sulfija ir toliau taip visu kūnu virpės, ji nepataikys į ten, kur reikia. O aš visų pirma privalanti Sulfiją stipriai apglėbusi laikyti, nes jei ji per staigiai sutrūkcios, Klavdija pervers virbalu jai žarnas. Aš tuoj pat visu svoriu užguliau savo dukters pilvą.

– Užspausk jai burną, – toliau nurodymus dalijo Klavdija, ir kai aš paskutinę sekundę užspaudžiau iš dukters burnos besiveržiantį riksmą, Klavdija mikliu rankos judesiu ištraukė iš Sulfijos tarpukojo kruviną virbalą.

Gal visgi ji yra kai kas daugiau nei gimdymo namų valytoja, pagalvojau aš, mat jos užtikrinti, taiklūs rankų judesiai darė man įspūdį. Tada aš atitraukiau ranką nuo Sulfijos sukąstų dantų. Jos galva nusviro į šoną. Tas gležnas, liguistas vaikas ir vėl neteko sąmonės.

Aš pertempiau Sulfiją ant nugaros atgal į mūsų kambarį. Po jos blyškiu užpakaliu paklojau impregnuotą medžiagos skiautę ir šiltai apkamšiau.

Po kiek laiko Sulfija atsipeikėjo. Jos mažos tamsios, apvalios

kaip razinos akys dairėsi po kambarį. Ji tyliai sudejavo. Sulfijos veidas darėsi vis blyškesnis. Kai mano vyras Kalganovas grįžo iš darbo namo, jis pirmiausia paklausė:

– Kas Soniai?

Jis nevadino mūsų dukters totorišku vardu, šaukė taip, kaip rusams įprasta, mat totorišką vardą prisiminti, o dar ir ištarti jau peržengia jų galimybių ribas. Mano vyras yra kategoriškas žmogus. Jis netiki Dievo, bet tiki tuo, kad visi žmonės yra lygūs ir kad kiekvienas, galvojantis priešingai, vis dar gyvena viduramžiuose. Mano vyras nenori, kad mes išsiskirtume iš kitų.

Aš jam tiesiog pasakiau, kad mūsų mažoji kvailelė pasigavo gripą. Jis prisiriartino prie lovos ir uždėjo ranką ant kaktos:

– Betgi ji šalta, – pratarė jis. – Šalta kaip ledas. Ir šlapia.

Ką gi, kad ir kaip stengiesi, visiems niekada neįtiksi. O Sulfija tyliai aimanavo ir blaškydamasi vartėsi po lovą.

Vadinasi, dvyniai

Tą naktį aš stipriai išsigandau, kad Sulfija mirs. Jau šitiek metų buvau atpratusi dėl jos baimintis, todėl šis jausmas man nepatiko. Aš kilstelėjau Sulfijos antklodę. Viskas buvo gerai. Tada apvaliau ją, paskui įkišau kruviną gniužulą į celofaninį maišelį ir viską suvyniojau į laikraštį. Man reikėjo tyliai išslinkti iš buto. Eidama pro šalį girdėjau, kaip kaimynė Klavdija verčiasi lovoje nuo vieno šono ant kito. Spausdama prie savęs nešiau ryšulėlį, judėdama tamsiomis tuščiomis gatvėmis. Priėjusi kitą kvartalą atsikračiau jo, išmetusi į šiukšlių konteinerį.

Kitą rytą Sulfijai pakilo karštis, ji ėmė stipriai kraujuoti. Iš šaldytuvo giliausios kertės iškrapščiau tikrų ikrų indelį, kurį saugojau naujiems metams; užtečiau ikrų ant keturių storų duo-

nos riekių ir sumaitinau jas Sulfijai. Žinojau, kad valgant ikrus greičiau susidaro kraujo kūneliai.

Sulfija klapsėjo dantimis, ją krėtė šaltis. Permatomi oranžiniai ikrų grūdėliai vis prikibdavo prie smakro. Paskui į jos pravirą burną įlašinau šaltalankių gėrimo. Šaltalankių pririnkau rudenį kaime, tuomet savo sode iki kraujo susibadžiau rankas ir pirštų pagalvėlių odą. Ruošdama šaltalankių tyrę ištryniau uogas su cukrumi, ir štai dešimt litrų užvekuotų stiklainių kuo puikiau-siai išsilaikė per visą žiemą. Vis dėjau šaltalankių tyrę po šaukštelį į šiltą vandenį ir iškart girdžiau Sulfijai, kad ji gautų vertingų vitaminų.

Sulfija šniurkščiojo ir niurnėjo, bet mano pastangos nenuėjo veltui. Po kelių dienų ji nustojo kraujuoti ir netgi savomis jėgomis pakilusi be jokios pagalbos nuėjo į tualetą. Neilgai trukus mano dukra ir vėl be jokių trukdžių lankė pamokas seselių mokykloje, nes Klavdija suveikė jai sveikatos pažymą, kad Sulfija sirgo gripu. Mano simpatijos kaimynei augo sulig kiekviena diena, ir tai truko tol, kol atkreipiau dėmesį, kad Sulfijos pilvas kažkaip keistai suapvalėjo, o paskui atėjo metas, kai tas apvalumas dar labiau išryškėjo. Aš pastebėjau tai gan vėlai, nes to visiškai nesitikėjau. Atėjo laikas, kai šitai pastebėjo net Kalganovas, kuris šiaip jau paprastai nieko niekad nepastebi.

– Kas gi su Sonia? – paklausė jis rodydamas pirštu į jos pilvą. – Kaip šitas atsirado?

– Ak, ji dar auga, tai yra bręsta, – paskubėjau atsakyti ir uždėjau ranką ant jos pilvo. Uždėjau ir apmiriau. Pajutau spyrius į delną, o tai reiškė, kad susidūrėme su naujais sunkumais. Dievas pasijuokė iš manęs. Dievas arba Klavdija.

– Vadinasi, buvo dvyniai, – dalykiškai įvertino situaciją Klavdija, gūžtelėjusi pečiais. Ji sakė, kad gavusi iš mūsų pinigų tik už *vieną* vaiką, ir savo darbą atlikusi švariai. Kadangi ji nieko nežinojo apie dvynius, tai negalėjo užsiimti ir antru vaiku. Ji

pataikiusi į tą, kuris buvo arčiau gimdos kaklelio. Ir išvis, Klavdijos nuomone, antrojo dvynio išgyvenimas yra pats geriausias jos amato išmanymo įrodymas. Juk pas kitus neišmanėlius net dėl motinos gyvybės negali būti tikras.

Aš užsidariau tualete ir apsipyliau ašaromis, bet verkiau tyliai, kad niekas negirdėtų. Ir kad akys negražiai neužraustų. O Sulfija sėdėjo virtuvėje ant taburetės, glostė sau pilvą, šypsojo romiomis karvės akimis ir kimšo viską iš eilės: sumuštinis su sūriu, sumuštinis su dešra, šviežius agurkus, kuriuos pirkau turguje, raugintus agurkus, kuriuos sudėjau į stiklainius vasarą, acte marinuotus pomidorus, obuolius, gabalą obuolių pyrago, indelį naminės varškės ir galiausiai užbaigė didele lėkšte manų košės su razinomis.

Kadangi žinojau, jog mano vyras nepatikės istorija apie nekaltą prasidėjimą sapnuojant, tiesiog pasakiau jam, kad Sulfiją išprievartavo kaimynas, kuris gyvena dviem aukštais aukščiau. Tas kaimynas buvo vyro svarbiausio viršininko giminaitis. Nuo to laiko Kalganovas daugiau nieko neklausinėjo nei manęs, nei Sulfijos, nieko nesakė nė kaimynui, ir mes ėmėme laukti vaiko, neprarasdami vilties, kad kokia nors nenuspėjama bėda, liga, o gal net medikų aplaidumas netikėtai mums pasitarnaus.

Šitas vaikas

Šitas vaikas, o tai buvo maža mergaitė, sverianti tris kilogramus ir du šimtus gramų, penkiasdešimt vieno centimetro ilgio, gimė šaltą 1978 metų gruodžio naktį gimdymo namuose numeris 134. Nuojauta man kuždėjo, kad štai čia gimė vaikas, kuris iš principo visuomet išgyvens ir viską ištvėrs. Tai buvo ypatinga mergaitė, kuri mokėjo visa gerkle klykti.

Kai kūdikiui suėjo dešimt dienų, mes jį su vyru pasiėmėm iš ligoninės ir parsigabenom namo su taksi. Dukrą, žinoma, irgi.

Kūdikis pūpsėjo įkištas į sulankstytą nėrinuotą antklodę, į kurią buvo privyniota rožinių kaspinių. Tais laikais tai buvo įprasta. Mano vyras mus visas nufotografavo: aš su vaiku ant rankų, o šalia Sulfija su plastmasinių gėlių puokšte, kurią mums fotografuojantis paskolino gimdymo namai. Iš kurgi daugiau žiemą trauksi gėlių. Kūdikio veido beveik nebuvo galima matyti, vien raudonas mažas veido lopinėlis tvyksojo iš po antklodės klosčių. Aš jau buvau spėjusi primiršti, kad ką tik gimę kūdikiai būna tokie maži ir atstumiančiai bjaurūs. Va šitas, pavyzdžiui, pradėjo rėkti vos tik įlipus į taksi ir baigė, tiksliau paskaičius, tik po kokių metų.

Aš laikiau kūdikį savo glėbyje ir atidžiai nužiūrėjau jo veidą. Su nuostaba nustačiau, kad šis betėvis vaikas nėra tiek panašus į joki kitą man pažįstamą suaugusįjį, kaip į mane. Geriau pagalvojus, nebuvo jis toks jau ir bjaurus, kaip galbūt man iš pradžių pasirodė. Atidžiai apžiūrėjusi kūdikį supratau – tai yra maža graži mergytė, ypač tada, kai nerėkia.

Namie mes vaikelį išvystėm ir paguldėm plikutėlį ant lovos. Išvydome mažus, tvirtus mergaitiškus raumenukus ir stipriai paraudusią odą. Mergytė kepėstavo savo miniatiūrinėmis rankomis ir kojomis, o po ja tirtėjo lova. Be to, ji be perstojo klykė.

Smalsus Klavdijos veidas išdygo durų plyšyje.

– Ak, kaip nuostabu! Jau namie? Nuoširdžiai sveikinu! Linkiu kuo geriausios kloties sėkmingai susilaukus palikuonių! O kada maitinsite vaiką? Neįmanoma išvert tokio riksmo.

Sulfija sėdėjo krėsele ir šypsojo, tarsi būtų lengvai apsinešusi, o mano vyras susiraukęs pasilenkė prie pirmosios anūkėlės. Žiūrėjo taip, kad pagalvojau, jog jam kažkas nepatinka. Gal jis ieškojo jos veide savo viršininko bruožų?

– Koks jo vardas? – pasidomėjo tarpduryje Klavdija.

– Čia JI! – sušukau taip garsiai, kad mažylė net nustojo rėkusi ir nustebusi pažvelgė į mane. – JI! Mes susilaukėm anūkės!

– Jei jau taip, tai koks jos vardas? – paklausė Klavdija.

– Aminat, – atsakiau, – jos vardas – Aminat.

– Kaip, kaip? – perklausė Klavdija, kuri mano dukrą Sulfiją nuo mažens pažinojo ir kaip užsispyrėlė vadino tik Sonia, o mane – Roza, kas bent jau turėjo panašumo su mano tikruoju vardu Rozalinda. Štai mes turime gražius vardus, o pasaulis negali su tuo susitaikyti.

– Taigi Ania, – pakoregavo mane Kalganovas, kuris niekuomet nenorėjo išsiskirti iš kitų.

– Aminat, – pakartojau aš.

Man neatrodo, kad tokį vardą būtų ypač sunku įsidėmėti. Mano anūkė vadinsis Aminat – taip, kaip mano senelė, augusi kalnuose, ir aš, ko gero, vienintelė vadinsiu ją tikruoju vardu, nekreipdama dėmesio į tai, kad lopšelyje, darželyje, mokykloje, universitete ir tyrimų laboratorijoje ji nuvertės ligi kažkokios bereikšmės Anios. Bet ji man visuomet bus tik Aminat. Aš pani-
rau į maldą linkėdama, kad Aminat gyventų gyvenimą, kur jos vardą ne kiekvienas galėtų darkyti kaip tinkamas.

– Ji vardu Aminat Kalganova, – atrėžiau aš, ir Klavdijos nepritariantis veidas išnyko tarpduryje.

Mano vyras susigriebė už galvos:

– Tai ką, dabar visą laiką taip ir bus – aš to neištversiu.

O mano duktė Sulfija pabudo iš stingulio:

– Mama, aš baisiai noriu valgyti.

Ta mažylė, kurią taip pavadinau Kaukaze gimusios savo senelės garbei, apvertė mano gyvenimą aukštyn kojomis. Viskas pasikeitė. Sulfija pasinaudojusi savo dukters gimimo faktu dabar ištisomis dienomis nieko daugiau neveikė – vien parpė ir šlamštė viską iš eilės. Nors ji ir mėgo mažąją laikyti ant rankų, tuo, beje, per daug ją lepindama, daugiau niekam netiko. Ji net

buvo nereikalinga, kai mažylė išalkdavo. Mat naktimis Sulfija per giliai įmigdavo, ji paprasčiausiai neišgirdavo nei vienišo, liūdno vaiko verksmo, nei pikto, atkaklių, reikalaujančių maisto riksmų.

Aš gulėjau už sienos, bet tuoj pat išgirdavau kūdikio verksmą. Ir kuo puikiau žinojau, ko jam trūksta. Jau po trijų dienų pagal verkimo pobūdį galėjau tiksliai įvardinti, ko vaikas nori. Vieną naktį neapsikentusi persivežiau lovelę į savo kambarį, kuriame gyvenau su Kalganovu.

Man patikdavo žiūrėti, kaip Aminat sugniaužusi mažyčius kumštelius trinasi sau akis, kai būna pavargusi.

Rytai siųsdavau Kalganovą parnešti pieno mišinių buteliukų iš parduotuvės, nes kas nors juk turi pasirūpinti, kad vaikas turėtų ko valgyti. O tas ištuštindavo visus buteliukus per kuo trumpiausią laiką, žymiai greičiau nei kiti vaikai. Mano vyras kėlė maištą, jį baidė ilgos nenusiskutusių jaunų tėvų eilės priešais pieno mišinių skyrių, bet aš buvau nepermaldaujama. Kiekvieną ankstų rytą be mažiausio gailėsčio išvarydavau jį pirkti pieno – juk ne kam kitam, o jo paties kūnui ir kraujui. Kalganovas pareiškė, kad jis su savo anūke nesielgs nei geriau, nei blogiau negu su kitais vaikais, nes, kaip bebūtų, visi žmonės pasaulyje yra lygūs. Tada aš jį pavadinau fašistu.

Praėjus keliems mėnesiams Sulfija vėl lankė savo medicinos seserų mokyklą, o aš užregistravau mažąją Aminat į vaikų lopšėlį. Mums visiems reikėjo kaip nors gyventi toliau. Aminat rytais lopšelyje graudžiai verkdamas. Kiekvieną kartą prieš išeidama turėdavau paeiliui atlenkti kiekvieną jos pirštą, kad išlaisvinčiau apgniauztą savo suknelę.

Mano anūkei Aminat pasisekė – ji nebuvo, kaip jos mama, nei negraži, nei kokia nors flegmatiška mėmė. Iš manęs ji paveldėjo migdolines tamsiai juodas akis, lengvai pasiraičiusias juodas garbanas, ploną nosytę ir protingą veido išraišką. Žmogui

nuo pat gimimo praktiškai veide parašyta, protingas jis ar ne. Dėl Sulfijos aš iš pat karto pamačiau ir nesuklydau. Gal vienas tikrai ryškus skirtumas tarp jų yra tas, kad Sulfija pradėta mano vyro lovoje, o Aminat kilusi iš nepažįstamojo, aplankiusio mano dukterį sapnuose.

Tačiau Aminat vis vien buvo sunkus vaikas. Ji niekaip nenorėdavo likti lopšelyje. Kad ims staugti vilko balsu, kai gaudavo nuo manęs per pirštus, kuriais į mane būdavo kuo tvirčiausiai įsikibusi. Aš juk negaliu dėl jos nuolat vėlintis į darbą.

O kai vakarais ateidavau pasiimti jos iš lopšelio, net gatvėje girdėdavau jos nirtulingą riksmą. Ir mane apimdavo gėda. Man nepatiko, kad anūkė šitaip trukdo normaliai kasdienei darželio eigai. Aš pajutau pareigą darželio auklėtojoms paaiškinti, jog įprastai totorių vaikai pasižymi nepriekaištingu elgesiu. Dažnai net geresniu nei rusų vaikų, bet šito aš nepasakiau, nes nenorėjau pasirodyti pernelyg užrietusai nosį.

Aminat spyriojosi ir nesileido auklėjama. Aš pagaudavau save, kaip pati prie darželio auklėtojų ją nejučiomis pavadinu Ania – taip stipriai mane dėl jos apimdavo gėda. Aminat buvo sunkaus charakterio, tad atsižvelgdama į auklėjančio personalo didelį krūvį nenorėjau jų perdėtai varginti dar ir su anūkės pailiu arabišku vardu.

Tuo tarpu mano duktė Sulfija, regis, spėjo pamiršti, kad pagimdė vaiką. Baigusi profesinę mokyklą įsidarbino chirurgijos klinikoje. Ji laikė egzaminus, bet nesėkmingai, todėl galėjo dirbti tik sanitare, o ne medicinos sesele. Ji atlikdavo nereikšmingus pagalbinius darbus. Mano nuomone, nuo to visiems buvo tik geriau.

Aš džiaugiausi, kad mano dukra, nors ir nevykusio charakterio, vis vien tapo visaverte visuomenės nare, dirbančia prasmingą darbą. Ji buvo naudinga visuomenei dar ir dėl to, kad pagimdė dukrą, beje, niekam nesitikint tiesiog įstabią. Taigi

Sulfija, įgijusi savarankiškumo, žygiavo savo gyvenimo keliu ir leido man užsiimti anūkėlės auklėjimu – o tai buvo nelengva užduotis net tokiai patyrusiai moteriai kaip aš. Bet jau anksčiau minėjau, koks sunkus vaikas buvo Aminat.

Pamažu aš nustojau į kreipti dėmesį į Sulfiją. Nepastebėdavau, kada ji grįžta namo ir ką grįžusi veikia. Todėl vieną rytą mane trenkė žaibas, kai įėjusi į savo kambarį ant palangės radau raštelį: „*Miela mama, mielas tėti, aš išsikraustau ir pasiimu su savimi Anią. Būkit geri, palikit mane ramybėj. Bučiuoju, jūsų Sonia.*“ Šalia raštelio gulėjo raktas nuo Sulfijos kambario.

Širdis man pašėlo plaktis į šonkaulius, kai pravėriau drabužinę, kuria mes naudojomės drauge – radau ją pustušę. Sulfijos tvarkingai sukabintos suknelės ir sijonai buvo dingę, kelnaitės – irgi, pėdkelnių nė ženklo, bet visų baisiausia, kad spintoje vietoj Aminat šliaužtinukų, kojinių ir megztinių, guminių žaislų ir buteliukų, vietoj vystyklų ir jos mylimo puodelio su geltonu zuikiu žiojėjo klaiki skylė.

Motinystės parodija

Aš neleidau sau ilgai liūdėti, jaustis sutriuškinta. Iš karto ėmiausi veiksmų, toks jau mano būdas. Atidariau skardinę su pinigais einamiesiems reikalams, pagriebiau kelis banknotus, skubiai užsimečiau paltą ir išbėgusi į gatvę ant šaligatvio pakraščio iškėliau ranką. Nemosikavau paniškai, kaip mėgsta daryti kiti, bet itin aiškiai ir oriai iš lėto pamojau. Tai visuomet veikia.

Iškart prie manęs sustojo mažas nešvarus automobilis. Aš visada atrodžiau jaunesnė, nei esu iš tikrųjų, ir daugelis žmonių jaučiasi pamaloninti galėdami man kuo nors pasitarnauti.

Žiguliai, kurių spalvos per purvą nebuvo įmanoma atskirti,

per aštuonias minutes nuvežė mane prie Aminat darželio. Žigulių vairuotojas nenorėjo imti pinigų, tai aš jam per jėgą ir nebrukau. Jis, matyt, tiesiog džiaugėsi, kad gavo galimybę mane pavežti. Bet aš atvykau per vėlai, Sulfija jau buvo pasiėmusi Aminat iš darželio. Ji viskam pasiruošė iš anksto.

Darželio grupės prieškambaryje Aminat spintelė irgi buvo tuščia. Ten neradau jos uždarytą darželio šlepečių ir pamaininių rūbų. Spintelėje neliko net kirmėlės, kurią per darbų pamokėlę Aminat išminkė iš plastilino. Aminat į šį darželį negrįš, pranešė man viena iš darželio auklėtojų itin oficialia veido išraiška, nes jos motina persikraustė į kitą miesto galą. Ji užregistravo savo vaiką kitame darželyje, nes jis pasikeitus gyvenamajai vietai lengviau pasiekiamas.

– Tai kur tas darželis?! – surikau nesusivaldžiusi.

Ak, ji, deja, niekuo negalinti man padėti, piktdžiugiškai pasakė ta akiniuota karvė.

Prisipažinsiu, dėl šito aš ne tik šiurpau ir baisėjausi, bet ir likau gerokai nustebinta. Lig šiol maniau, kad Sulfija pagal savo energijos potencialą labiausiai panaši į sraigę. O ji štai, prašom, strimgalviais ir visiškai slapta išsikraustė, išsivedė su savimi Aminat, užrašė ją į naują darželį, prieš tai sugebėjusi susirasti dviem asmenims gyventi tinkamą naują būstą – ir visa tai nepratarusi nei man, nei tėvui nė vieno žodžio. Tai niekaip netiko prie to, kaip įsivaizdavau Sulfiją. Man miglos nuslinko nuo akių.

– Sakyk pagaliau ką nors, – pareikalavau iš savo vyro, kuris vakarieniaudamas virtuvėje kramtė balandėlį.

– Reikia žiūrėti, kad neatimtų iš mūsų antro kambario – darbar, kai šeima sumažėjo dviem asmenimis.

Jis kaip ir aš nenutuokė, kur pradingo mūsų dukra. Pirmąją savaitę aš vis laukiau jos ar bent jau milicijos skambučio. Mūsų laidinis telefonas stovėjo koridoriuje, kad visi buto gyventojai

galėtų juo naudotis. Kai aparatas suskambėdavo, pirmoji prie jo atsidurdavau aš. Tačiau Sulfija neskambino, kiti taip pat ne.

Nuo antros savaitės savijauta ėmė prastėti. Man į galvą lindo įkyrios mintys, mačiau, kaip Aminat alkana, sustirusi į ragą sėdi savo vaikiškoje lovelėje ir graudžiai verkia. Kaip Sulfija jos nemato ir negirdi, nes užsiima savais tuščiais reikalais, o Aminat kenčia.

– Paskambink Sulfijai į darbą, tu privalai tai padaryti, – vėl pareikalavau iš savo vyro, kai jis vakare ramiai graužė vištos kulšelę. – Sužinok pagaliau, kur ji išsikraustė.

Mano vyras atsakė, kad mūsų dukra yra suaugęs žmogus.

– Bet Aminat juk ne! – sušukau aš, ir jis pagaliau pakėlė akis nuo lėkštės.

Dar po savaitės aš apsirengiau savo sodriai raudoną suknelę, pasileidau plaukus, paryškinau priešais veidrodį akis ir lūpas ir nuvažiavau troleibusu į chirurgijos kliniką, kurioje dirbo Sulfija. Meldžiausi, kad ji nebūtų pakeitusi darbo vietos. Atsistojau šalia įėjimo, prie kurio stoviniavo keli vargšai žmogeliai, vilkintys nykiais ligoninės rūbais, matyt, ligoniai, išėję kvėptelti gryno oro. Aš stovėjau ir lūkuriavau.

Dievas pasigailėjo manęs ir po dviejų valandų laukimo pasiuntė pro duris Sulfiją. Ji vilkėjo savo seną mėlynąją palatą, kuri nešiojo nuo mokyklos laikų, rankoje laikė pirkinių rezginę. Rezginėje įžiūrėjau penkias apvytusias bulves. Jau ir anksčiau buvo neįmanoma Sulfijos pasiūsti į parduotuvę apsipirkti, o apie turgų išvis tyliu – jai nuolat įbrukdavo pačius prasčiausius, papuvusius produktus, o ji to nė nepastebėdavo.

Kai Sulfija mane išvydo, jos akys suapvalėjo ir įgavo mėlynumo, dabar atrodė kaip pernokusios slyvos. Ji žengė žingsnį atgal, bet aš tvirtais žingsniais priėjau prie jos ir sugriebiau už aptriušusio palto rankovės.

– Kur eini, bjaurybe tu? – paklausiau jos, stengdamasi

susivaldyti ir išlikti kiek įmanoma draugiškesnė. – Kur paslėpei Aminat, motinystės parodija tu?

Sulfija spurdėjo mano tvirtuose gniaužtuose.

– Ania yra *mano* duktė, – cypė ji.

– Nuo kada?! – pakėliau balsą.

Tie vargšai ligonėliai prie įėjimo gyvai susidomėję sekė mūsų pokalbį. Sulfiją jiems buvo sunku suprasti, nes ji nerišliai vėb-leno, nors jai nuo mažens buvo kalama į galvą: kalbėk raiškiai ir tiksliai! Ji kažką neaiškiai švebeldžiavo sau po nosim – kad per mane ji su savo vaiku susvetimėjo. Kad aš ją nuo seno be per-stojo kankinu. Kad ji džiaugiasi pagaliau išsivadavusi iš mano nepotizmo („despotizmo“, pataisiau ją). Kad ji mieliau gyventų po tiltu nei po tuo pačiu stogu kaip aš.

– KUR YRA AMINAT? – dar labiau pakėliau balsą.

Tuomet Sulfijai visai pasimaišė, ji bėrė, kas ant seilės užėjo: ji esanti savo dukters motina, manęs išvis nepažįsta, mato mane pirmąkart gyvenime; ji neturinti supratimo, kas aš per viena, todėl privalau kuo greičiau iš čia nešdintis; man draudžiama artintis prie jos ir jos vaiko; gal užteks to, kad aš jau spėjau suga-dinti *jai* gyvenimą.

– Tu susiradai vyrą! – pervėrė mane kiaurai ir šįkart aš iš tikrųjų nuoširdžiai nustebau.

Ligoniai greta mūsų ištempė kaklus, vienas net pritariamai švilptelėjo.

– Pagaliau! – sušukau aš. – Čia gerai, bet kur Aminat?

Tada Sulfija suspurdo mano gniaužtuose ir sustačiusi savo kreivas lūpas į netaisyklingos formos ovalą užriko:

– Gelbėkite! Ji nori mane užmušti!

Iš nuostabos aš paleidau jos rankovę.

Sulfija liovėsi šaižiai spiegusi ir dėjo į kojas, o aš žiūrėjau jai pavymui. Dabar galėčiau užlipusi į viršų susirasti jos skyrių ir bendradarbių paprašyti naujo adreso. Bet kas žino, ar šita klas-

tūnė nebus pripasakojusi apie mane visokių pramanų. Aš susisukau plaukus į dalykišką kuodą, sutvirtinau jį keturiais plaukų smeigtukais ir patraukiau paskui ją.

Ta kvailelė ėjo priešais mane, o aš sekiau jai iš paskos. Jos ryškus mėlynas paltas rodė man kelią. Kai Sulfija sėdo į tramvajų, iš paskos įlipau į antrą vagoną. Kaip visada, ji ničnieko nepastebėjo. Per vagono langą mačiau, kaip ji sėdi susimetusi į kuprą, kažin kur įrėmusi savo buką žvilgsnį.

Po kelių stotelių ji staiga pakilo ir išlipo iš tramvajaus, o aš iššokau iš paskos.

Mes kažkiek paėjėjome, tada ji pasisuko ir pro girgždančias duris įžengė į betoninį daugiabutį. Aš jį iškart atpažinau. Tai buvo medicinos darbuotojoms iš provincijos skirtas bendrabutis – toms, kurios į miestą važiuodavo susirasti darbo, o labiausiai – vyro. Vadinasi, Sulfija įsikraustė čia, ir tai manęs nė kiek nenustebino. Net ir sumanesnis žmogus nesugebėtų per tokį trumpą laiką mūsų mieste rasti sau buto, o Sulfija – ne tik kad nesumani, ji beveik pusprotė, kelia pavojų sau ir aplinkiniams. Matyt, kažkas susimylėjęs paskyrė jai lovą šioje prismirdusioje būdoje, nes ji pagal profesiją tokia pusiau seselė. Ir kažkur visai šalia yra ir mano mylima anūkėlė.

Aš pasiteiravau budėtojos prie įėjimo, kuriame numeryje gyvena Sulfija Kalganova. Paaiškinau jai, kad Sulfija pagrobė vaiką. Ta moteris noriai vedė mane prie tikslo, kurią pasiekti buvo galima įveikus begales laiptų ir paklaidžiojus tamsiais ilgais koridoriais. Pakeliui ji pasakojo man istorijas iš savo sujaukto gyvenimo, o aš pritariau puse lūpų, kad ji ir toliau mane vestų.

Kambarėlis buvo mažas ir apšnerkštas, Aminat sėdėjo grotuotoje lovelėje ir žiūrėjo į mane. Jos veidelis ir visas kūnas buvo nusėti žalių dėmių. Vėjaraupiai, iškart supratau, aš juk viską

žinau apie vaikų ligas, kaip ir apie daug ką kita. Sulfija sėdėjo ant lovos, veidą prisidengusi rankomis, jos pečiai krūpčiojo – ir viskas vien dėl to, kad ji neklauso savo motinos.

Pamačiusi mane Aminat įsitvėrė abiem rankelėmis už grotų ir ėmė jas klebenti. Sulfija su siaubu akyse šoko ant manęs, bet aš ją nustūmiau. Ji atsitrenkė į mano alkūnę ir nuvirto į šoną, štai kokie nekoordinuoti tie jos judesiai.

Aš iškėliau mažylę iš lovelės, paėmiau nešvarią antklodę ir suvyniojau savo vaiką. Aminat apsikabino man kaklą.

Išlupau savo brangenybę iš to pragaro ir susistabdžiusi privatų taksi parvažiavau namo. Aš – senelė, kuri ką tik išgelbėjo savo anūkę. Nesu nusiteikusi kaip nors priešišškai savo dukters atžvilgiu. Aš mielai gyvenau mūsų dviejuose kambariuose su visos sudėties šeima. Subrendę tėvai, jauna, neprityrusi duktė, mažoji anūkėlė, viskas puikiai tarpusavy derėjo. Šiaip esu iš prigimties kilniaširdė ir pritariu kartų mainams. Man nėra sunku padėti Sulfijai auklėjant mažąją anūkėlę, parodyti ir paaiškinti, kur ji dažnai klysta. Aš tik noriu, kad ji pasitaisytų ir jos gyvenimas taptų lengvesnis.

Bet negaliu taikstyti su tuo, kas nutiko dabar. Sulfija įstūmė vaiką į pavojingą padėtį. Paliko sergančią mergytę vieną namuose, pati išėjo į darbą, nes, savaime aišku, nespėjo surasti naujos vietos darželyje. Sulfija tikriausiai ir apkrėtė Aminat vėjaraupiais, parsinešė juos namo iš ligoninės, nes ji, nors ir mokėsi medicinos, nieko nesupranta apie higieną.

Mano misija visiškai aiški: išgelbėti Aminat nuo pražūties. Juk be manęs niekas to nepadarys. Visiems kitiems šio pasaulio gyventojams Aminat buvo tik eilinė neprižiūrėta, susivėlusai snarglė. Ilgai, matyt, nebūtų tekę laukti, prie visko dar būtų prisidėjusios utėlės ir votys.

Nėra net kalbos, Aminat privalo gyventi pas mane.